

Антоніна ОГОРОДНИКОВА – сучасна українська письменниця, член НСПУ. Народилася в с.м. Чутовому на Полтавщині. Авторка низки книг – «Роде мій красний», «Король щурів», «Невигадані історії», «Неочікуване щастя», «Михайлові крила», «Чутівські оповідання». Про її творчість у відгуках читачів сказано, що вона пише свої твори «зі святою простотою, вливаючи душу у правду життя». Проза літераторки привертає увагу цікавими сюжетами, довірливим тоном письма, соковитою, образною мовою, що передає унікальний полтавський колорит, щедро приправлений гумором.

МИХАЙЛОВІ КРИЛА

Щоліта з Нижнього Новгорода приїжджає у відпустку на Полтавщину моя сестричка Світлана з онуками – Сашком, Михасем, Валерією і Наталочкою. Вечорами, перед тим як лягти спати, діти завжди просять розповісти їм казку. Це вже стало традицією. Я розповіла їм уже про сірого вовка, про коlobка, про козудерезу... А все мало – розповідай іще!

– Ну, гаразд, казок я вам уже розповіла доволі. Сьогодні ж буде цікава історія, яку я почула в дитинстві від дідуся Пилипа. Це розповідь про маленького хлопчика Михайлика, у якого виросли крила...

– Доцю, ти що, пам'ятаєш цю історію? Ти ж тоді була зовсім маленькою! – здивувалася моя мама Євдокія.

– Та хіба можна таке не пам'ятати?!

Михасик, зручно вмовстившись на ліжку, нетерпляче промовив:

– Ну, розповідайте вже!

– Добре, дітки, тільки слухайте уважно й не перебивайте мене.

...Тоді був звичайний зимовий вечір. Наша родина зібралася в невеликій, але затишній хатинці. Після вечері бабуся Катря всіх дітлахів посадила на теплу піч. Горів вогонь, спалахи якого танцювали на стінах... Було затишно й гарно. Хоч скільки минуло часу, я досі пам'ятаю дух солодкого диму від печі, сімейний затишок в оселі... Тоді на стіні висіли «ходики», на них

був намальований чорний кіт із великими жовтими очима. І коли годинник тікав, – котячі очі бігали то в один бік, то в другий. Тік-так, тік-так! – мовби говорив кіт. Я заворожено задивлялася в ті котові зіниці...

Дідусь Пилип при світлі газової лампи плів ятері, щоб рано-вранці піти на річку Обазівку наловити риби. А якось він сказав:

– Моя оповідка – скоріше не казка. Про цей випадок розповіли мені давно, і передається він із діда-прадіда... Так що ця історія дуже давня... І, напевно, була вона насправді...

В одному українському селі жили молоді чоловік і жінка. Прокіп із Магдою. Він був ковалем, майстром на всі руки, в чарку заглядати не любив. Його в селі всі поважали. Магда ж була жінкою гарної вроди, люди казали, що Бог її красою не обділив, і господинею була доброю. Жили вони з Прокопом у любові та згагоді. Все в них ладилося, ось тільки Бог діточок не давав... Через це Магда часто сумувала. А коли Прокіп засинав, то вона гірко плакала й молилася, щоб Господь подарував їм синопка:

– Почуй мої молитви, – благала вона, – пошли нам, Господи, дитя, а я буду тобі молитися день і ніч.

Чи то Бог почув її слово, чи як то воно було, але на сьомому році їхнього подружнього життя – перед самою Масляною – народила Магда хлопчика. І такого гарного, що все село збіглося подивитися на нього. Чорняве волоссячко аж

до плечей, а очі сині-сині, мовби ввібрали всю небесну красу...

– Погляньте, людоньки, які в нього дивні очі! – шептались усі. – Вони не такі, як в інших діток... А дивиться, як дорослий, – осмислено, розумно...

– Ви вже вирішили, як назвати свого сина? – запитала бабуся-повитуха.

– Ще думаємо, – відповіла Магда.

– Назвіть його Михайлом!

– А чому так? – обізвався Прокіп.

– Тому, що народився красивий, неначе ангел... Тож і назвіть його, як головного ангела на небі...

Прокіп бачить, що гості з цікавості гомонять, не збираються розходитися.

– Дякуємо вам, людоньки, що завітали, приходьте і завтра, але вже пізній час, пора й відпочити...

Тоді Магда, залишившись, нарешті, із синочком, взялася його переповивати. Та й зачудувалася!

– Який ти гарний, мій хлопчику дорогий! Ти наша радість і щастя! А тепер тебе треба погодувати... Вона притулила сина до грудей і ніжно погладила. Що це? – враз відчула на спинці малого щось незрозуміле, якісь горбки...

– А що це в нього таке? – здивувалася. Чи не зурочили синочка?

Вона розгорнула пелюшки й помітила на плечах дитяти дивне почервоніння.

– Чоловіче, іди сюди! – погукала Магда. – Подивися, що в дитини...

Прокіп здивовано оглянув сина:

– Господи, чи ж у нього крила... прорізаються? Хіба таке може бути?

Магда заклопоталася:

– Тепер сина і людям страшно показувати.

А Прокіп продовжував дивуватися:

– Я ще такого у своєму житті не бачив... і навіть не чув...

– Та я також такого не бачила і не чула, – заплакала Магда.

А Михайлик уже солодко спав. І Магда дала волю своїм сльозам, гірко заридала:

– Господи, та за що ж нам таке лихо?

Прокіп стояв розгублений:

– Жінко, я не знаю, що тут робити, що тут удіяти... Хай росте-виростає, а там видно буде...

Минали дні. Михайлик швидко підростав. Йому виповнився тільки рік, а виглядав як трирічний: гарний, високий і розумненький. Одна біда – крила все більше виростали. І приховати їх було вже важко, то Магда сина з двору не випускала. Люди дивувалися, такі були веселі й гостинні Прокіп і Магда, а тепер нікого у двір не

пускають... Та ще й де взялося таке лихо – Прокіп почав випивати. І коли Магда його сварила, він сердився:

– Ось уже скоро Михайлика треба хрестити, а як ми його людям покажемо, що вони скажуть?! Та знаю, що вони можуть сказати... народила дитину з крилами...

Вони сварилися, а маленький Михайлик плакав, мовби розуміючи, що його тато і мама лаються через нього.

Якось Прокіп укотре прийшов додому на підпитку. Присівши на лаву, він промовив:

– А може, йому ці крила припалити в кузні, поболить трохи та й заживе... І буде наш синок, як і в інших, звичайний...

– Ти що, збожеволів, не здумай чіпати дитину, ще вгровиш його! – кричала Магда.

Але ця думка запала Прокопу в тяму. Й одного разу, коли дружина пішла до сусідки, він узяв Михайлика із собою в кузню. Там розпалив горнило, поклав у вогонь металевий брусок, розпik його. А потім притиснув до себе сина, щоб той не пручався, і приклав розпечене залізо до його крилець... Страшний крик розітнув тишу села... Здалося, то кричала не людина, а поранений птах... Магда почула голос і зрозуміла: це її син...

– О Боже, невже Прокіп здійснив свій злий намір?

Вона побігла до кузні й там побачила, як чоловік тримає на руках неприємного Михайлика.

– Що ти, іроде, наробив? Будь ти проклятий, що погубив наше дитя!.. – Вона схопила малого і мерщій кинулася до бабусі, яка лікувала селян травами...

– Бабусю, – кричала з порога, – врятуй мого синочка!.. – І вона розповіла старенькій про свою пригоду.

Знахарка оглянула хлопчика, приклала йому цілющі трави до ран і напоїла якимось зіллям, потім дала Магді скляночку мазі, приказавши:

– Будеш оцим мазати, а оцією рідиною промивати рани... Може, дасть Бог, залишиться живим... А ось чи буде він сповна розуму, цього не відаю...

Магда йшла додому із сином на руках, промовляючи:

– Синочку мій рідненький, прости мені, що так трапилося... не вберегла тебе...

Минали дні. Рани поволі гоїлися, а крила і справді перестали рости.

– Ну ось, – радів Прокіп, – а ти, дурна, мене проклинала...

Та не все було так, як гадалося. Хлопчик дуже змінився. Ясні сині очі потемніли, і він майже не всміхався, не відгукувався на своє ім'я – його душа немовби померла... Він утратив розум... Магда це зрозуміла, і світ для неї почорнів, став не милим. До життя вона втратила інтерес. Не звертала уваги на невипрані рушники, неметену хату, часто і про їжу забувала... Прокіп також дійшов до межі, безпробудно пиячаючи. Із колись шанованого коваля перетворився на посміховисько. А Михайлик виростав, гарнішав, тільки розумом залишався малою дитиною. Уже й десять років виповнилося, а він усе в іграшки бавиться, не відходить від Магди, тримає її за спідницю... І на кожну забаганку кличе на допомогу маму...

Коли йому виповнилося шістнадцять, померла Магда. А Прокіп усе не прохмелявся. Того ж року взимку його знайшли біля кузні замерзлим.

І залишився Михайло сиротою. Одним-однісіньким у цьому світі. Він і далі грався вирізьбленим із дерева коником, міг днями ходити голодним, і якби не сердобольні сусідки, то й помер би від голоду. Але, незважаючи на таке життя, ставав усе гарнішим і гарнішим. Не одна дівка, а часто й молодіці, поглядали на нього із млістю в серці:

– Дівчата, ви тільки погляньте, яким став Михайло!

І справді, був прекрасний, як ангел. Високий, стрункий, густе, як воронове крило, волосся спадає на плечі, очі як небо.... Навіть чоловіки говорили:

– І треба ж, отаке Боже сотворіння!

А він у свої сімнадцять дивився на людей блаженним поглядом, лепечучи, мов дитя:

– Дай... дай... ам... ам...

Люди його годували й жаліли. Давали старий одяг, і за це він був їм удячний, допомагав, чим міг: копав городи, підносив тяжкі клунки, бо силу мав дужу. Ось так і жив. А ще в Михайла був собака – єдиний вірний друг. Ніхто не знав, звідки він узявся... Прибився у двір, та й усе, і тепер хлопець із ним не розлучався. Разом їли, разом спали. Михайло звав його по-дитячи Цяця, а люди з усмішкою – Цюцьком.

– І де він узявся в нашому селі, Михайла годуй, тепер ще й собаку годуй, – сказала одна жінка.

– Та скільки їм треба? Він тобі город он скопав, то що, не заробив на кусень хліба?

– Ох і люди пішли, які ж ви скнари! – промовила бабця-повитуха, якій уже було за дев'яносто. Це вона колись лікувала травами Михайла. І вела далі: – А може, то й не простий

собака... Може, то Вищі сили послали Михайлові охоронця?

Жінки презирнулися між собою. То, видно, стара вже з'їхала з глузду, ось і меле казачо. А серед них була молодичка років двадцяти семи, вона дивилася на Михайла, не відриваючи погляду:

– Який же він красивий! А яке гарне тіло... як у Бога... Якби в нього ще був розум! – задумалася. Із чоловіком вони жили років десять, а дітей усе не було. А їй так хотілося мати! Потім їй несподівано сяйнуло: а до чого тут розум? Він став прекрасним юнаком, які в нього очі, яке молоде тіло... І закралася в її голову грішні думки...

Вона підійшла до Михайла, але пес на неї загарчав.

– Заспокойся, я його не скривджу, – сказала вона собаці. І звернулася до хлопця: – Михайлику, ходімо зі мною. Я тебе смачно почастую...

Юнак подав руку, і вони пішли до її дому. За ними біг його нерозлучний товариш.

– Чого ти хочеш від Михайла? – запитували дорогою в неї жінки.

– Та є в мене робота, ось Михайло і допоможе...

Із місяць жив Михайло в молодички. Вона за ним доглядала. Завжди був нагодований, чисто вдягнений. І від жінки не відходив ні на крок. І що дивно, весь час тримав її за спідницю... У селі почали насміхатися над чоловіком цієї гультайки:

– Що, найшов собі помічника? Сам не справляєшся?

У того від образи вдарила кров у скроні. Того ж дня відлупцював «благівірну». А Михайла з його собакою прогнав із двору. Через певний час жінка народила хлопчика. І люди в селі не стихали: як же він схожий на Михайла! Потім пішли чутки, що не лише ця молодичка заманювала Михайла до себе... І як це не робилося в таємниці, все одно село дізнавалося... Та і як не збагнути, коли біля двору, де гостював Михайло, завжди чекав його вірний пес...

Прийшла зима. І насипала стільки снігу, що люди не могли і дверей відчинити. Михайло майже не виходив із хати, більше сидів удома зі своїм єдиним товаришем. Якби жінки не турбувалися про нього, міг би голодувати днями. Ось так і жив.

Але підходила Масляна. У неділю селяни зібралися на березі річки. Тут завжди зустрічали це свято. Біля річки розпалили багаття. Місцевий гармоніст награв на гармоніці. Лунали пісні, а дівчата співали: «Іди до нас, Весно крас-

на, ми тебе пригостимо смачними млинцями...» І жінки частували млинцями всіх охочих. На свято зійшлися старі й молоді. Завітав і Михайло зі своїм собакою. Хлопцеві підносили млинці, а хтось налив і чарку самогонки... Це зробили скоріше для сміху... Він попробував пекуче зілля... і заплакав... Почав кликати матір... А п'яні дядьки лише сміялися. Одна жінка, щоб заспокоїти Михайла, підійшла до нього і сказала:

– Не плач, бідолашний! Ось тобі цукерка. А ви, сякі-такі, не насміхайтеся з хлопця.

Тут-таки Михайло зрадів цукерці й забув про образу. Тим часом п'яний парубок хотів продовжити розвагу й кинув шматок м'яса аж на середину річки та наказав Михайловому собаці принести. Пес помчав за м'ясом по вже тонкому льоду. І на середині річки провалився, почав тонути... Тоді почувся крик:

– Дивіться, дивіться, собака тоне!

Михайло також збентежено дивився на цю картину. І раптом щось у його погляді змінилося... Він голосно закричав і кинувся рятувати друга. Перескакуючи з крижини на крижину, дістався того місця, де трапилося лихо. Уже нахилився, щоб допомогти собаці, аж раптом крижина перевернулася, і він теж опинився в крижаній воді. На березі закричали:

– Рятуйте хлопця!.. Допоможіть йому!..

Та ніхто не наважувався ступити на крижаний весняний лід. Хтось кричав:

– Знайдіть швидше мотузку, інакше хлопця не врятувати...

Але далі крику діло не йшло. Чоловіків твезких на березі не виявилось, а п'яною головою хіба щось уторопаєш?

Михайло ледве виштовхав свого друга на лід, а сам ніяк не міг виборсатися з води. І коли вже задубілі руки не могли триматися за кригу, він підняв свої очі до неба... В ту ж мить згадав про свої крила: як би вони йому тепер стали в пригоді!..

Потім Михайло відпустив крижину, за яку тримався, і мовчки, без жодного звуку, пішов під воду. На крижині довго ще вив собака й не відводив очей від того місця, де зник хлопець.

Люди – покричали та й розійшлися по домівках, а собаку з тих пір у селі більше ніхто не бачив...

Коли я закінчила свою сумну оповідку, діти заплакали... Особливо довго не міг заспокоїтися мій онук Михасик і все запитував:

– А для чого ж йому припали крила? Так би він міг урятуватися...

Я до пізньої ночі заспокоювала дітей і говорила, що це казка. Але малий Михайлик крізь сльози повторював:

– А я знаю, що все це було насправді...

